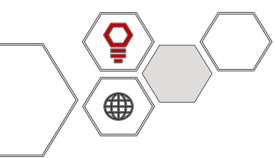
Земельне право

УДК 349.42(477:4)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20610736>**Сучасна парадигма захисту прав суб'єктів аграрного підприємництва в Україні****Задніпряна-Корінна Мар'яна Юрїївна,**к.ю.н, доцент кафедри економіки і права, Національний університет харчових технологій, <https://orcid.org/0000-0002-6440-8545>**Прийнято: 21.05.2026 | Опубліковано: 30.05.2026**

Анотація. Дослідження фокусується на аналізі правових механізмів забезпечення інтересів агробізнесу в умовах сучасних глобальних ринкових викликів, макроекономічної нестабільності та системних криз, спровокованих безпосередніми наслідками збройної агресії. Окрему увагу приділено визначенню стратегічних векторів адаптації вітчизняного законодавства до нормативних стандартів і директив Європейського Союзу, що є базовою передумовою для гарантування національної продовольчої безпеки та підвищення конкурентоспроможності вітчизняного агросектору на міжнародній арені. Методологічний інструментарій наукової праці базується на поєднанні загальнонаукових і спеціальних методів юридичної науки. Доведено, що ефективний правовий захист суб'єктів аграрного господарювання має стратегічне значення для збереження економічної стійкості держави. Встановлено, що сучасна криза правопорушень в агросфері частково зумовлена історичними прогалинами початкового етапу земельної реформи, зокрема феноменом «квазівласності», який виник внаслідок

індивідуального паювання земель без їх натурного виділення. Визначено, що подолання глобальних ринкових викликів і внутрішнього волонтаризму вимагає переходу до якісно нової парадигми захисту прав, де земля сприймається не як об'єкт адміністративного управління, а як базовий елемент приватного капіталу. Сформульовано пропозиції щодо гармонізації інститутів права власності із європейськими стандартами для мінімізації юридичних ризиків суб'єктів господарювання. Зроблено висновок, що успішний захист прав суб'єктів аграрного господарювання в умовах глобальних викликів неможливий без завершення системної трансформації національного законодавства. Процес євроінтеграції та імплементації європейських нормативних стандартів виступає головним каталізатором модернізації вітчизняного правового поля. Створення дієвих, прозорих правових гарантій і усунення деструктивних правових реліктів минулого дозволить забезпечити сталий розвиток агробізнесу, мінімізувати вплив ринкової нестабільності та закласти надійний фундамент для інвестиційної привабливості України.

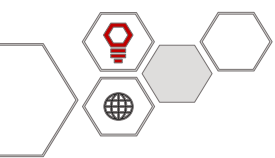
Ключові слова: аграрне господарювання, ринкові виклики, гармонізація законодавства, продовольча безпека, правові гарантії, правовий захист.

Modern paradigm of protecting the rights of agricultural business entities in Ukraine

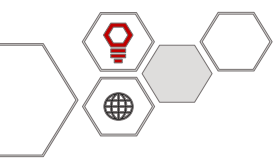
Mariana Zadnipyryana-Korinna

PhD in Law, Associate Professor of the Department of Economics and Law,
National University of Food Technologies, <https://orcid.org/0000-0002-6440-8545>

Abstract. The article focuses on the theoretical and methodological substantiation and development of practical recommendations for improving the system of protecting the rights of agricultural entities in Ukraine. It analyzes legal

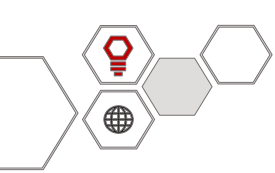
mechanisms for ensuring agribusiness interests under contemporary global market challenges, macroeconomic instability, and systemic crises caused by the direct consequences of armed aggression. Particular attention is paid to defining strategic vectors for adapting domestic legislation to the regulatory standards and directives of the European Union, which serves as a fundamental prerequisite for ensuring national food security and increasing the competitiveness of the domestic agricultural sector internationally. The methodological framework relies on a combination of general and specialized legal methods. The systemic-structural, historical-legal, comparative, and formal-legal methods were applied to analyze the agricultural legal order, trace land reform evolution, and assess compliance with EU legislation. It is proved that effective legal protection of agricultural entities is of strategic importance for maintaining the economic resilience of the state. It is established that the current crisis of legal offenses in the agricultural sphere is partly due to historical gaps in the initial stage of land reform, particularly the phenomenon of "quasi-ownership" that arose from individual land sharing without physical demarcation. Overcoming global market challenges and internal voluntarism requires a transition to a qualitatively new paradigm of rights protection, where land is perceived not as an object of administrative management, but as a core element of private capital. Concrete proposals are formulated to harmonize the institutions of property rights with European standards to minimize the legal risks of business entities. It is concluded that the successful protection of the rights of agricultural entities under global challenges is impossible without completing the systemic transformation of national legislation. The process of European integration and implementation of European regulatory standards acts as the main catalyst for modernizing the domestic legal framework. Creating effective, transparent civil law guarantees and eliminating destructive legal remnants of the past will ensure the sustainable development of agribusiness, minimize the impact of market instability, and lay a solid foundation for Ukraine's investment attractiveness.

Key words: agricultural management, market challenges, European integration of legislation, food security, law guarantees, liberal market, legal protection

Постановка проблеми. В умовах реформування земельних відносин, гармонізації національного законодавства із правовими стандартами Європейського Союзу та посилення конкуренції на міжнародних аграрних ринках особливого значення набуває забезпечення ефективних правових та інституційних механізмів захисту прав і законних інтересів суб'єктів господарювання аграрної сфери. Незважаючи на наявність базових нормативно-правових інструментів регулювання аграрних правовідносин, сучасна система правового забезпечення аграрного сектору характеризується недостатньою ефективністю механізмів реалізації та захисту прав суб'єктів аграрного підприємництва, нестабільністю правового середовища, складністю регулювання земельних відносин та обмеженістю механізмів державної підтримки. За таких умов виникає необхідність комплексного наукового дослідження правових засад та інституційних механізмів захисту прав суб'єктів аграрного підприємництва з урахуванням сучасних євроінтеграційних тенденцій, міжнародного досвіду та потреб забезпечення продовольчої й економічної безпеки держави.

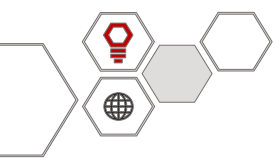
Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичне підґрунтя для дослідження правового регулювання аграрних правовідносин та захисту прав суб'єктів господарювання закладено у працях відомих вітчизняних учених, де детально висвітлено загальні засади формування аграрного права, еволюцію земельної реформи та правові аспекти захисту майнових прав сільськогосподарських товаровиробників. Окремі аспекти адаптації українського законодавства до вимог і стандартів Європейського Союзу (ЄС) в умовах глобалізації досліджувалися у публікаціях сучасних правознавців, які

наголошують на необхідності модернізації інституту права власності на землю. Водночас, попри наявність ґрунтовних напрацювань, питання правового захисту аграріїв в умовах одночасної дії таких чинників, як воєнний стан, повоєнне відновлення та стрімка інтеграція до внутрішнього ринку ЄС, залишаються недостатньо вивченими.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри наявність ґрунтовних теоретичних досліджень у сфері аграрного та земельного права, поза увагою науковців залишається комплексна оцінка взаємозв'язку між деструктивними правовими явищами минулого та сучасними викликами євроінтеграції. Зокрема, у вітчизняній юридичній науці неналежним чином досліджено довгострокові негативні наслідки етапу індивідуального паювання земель за допомогою сертифікатів без їхнього натурного виділення, що породило тривалий феномен «квазівласності». Досі бракує цілісного концептуального підходу до розробки специфічних правових гарантій, які здатні одночасно захистити права суб'єктів аграрного господарювання від внутрішнього управлінського волюнтаризму та адаптувати вітчизняний агрокапітал до жорстких конкурентних умов і нормативних стандартів Європейського Союзу. Потребує додаткового правового осмислення і формування дієвих механізмів захисту майнових інтересів аграріїв в умовах форс-мажорних обставин, спричинених фінансово-ринковою нестабільністю та безпосередніми наслідками збройної агресії.

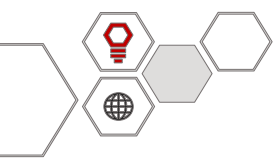
Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є комплексне історико-правове та теоретико-практичне дослідження системи правового регулювання захисту прав суб'єктів аграрного господарювання в Україні, а також визначення стратегічних напрямів її модернізації в контексті євроінтеграційних процесів та глобальних ринкових викликів. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання: проаналізувати історичну

генезу та етапи еволюції вітчизняного земельного й аграрного законодавства від моменту здобуття незалежності до формування ліберального ринку землі; визначити ключові зовнішні та внутрішні чинники, які створюють загрози для майнової та інвестиційної безпеки аграріїв в умовах фінансово-ринкової нестабільності та воєнного стану; обґрунтувати необхідність впровадження новітніх гарантій захисту прав суб'єктів агросфери з метою сприйняття землі як повноцінного складника приватного капіталу; сформулювати пропозиції щодо гармонізації національного законодавства з нормативними стандартами та директивами Європейського Союзу для забезпечення продовольчої безпеки.

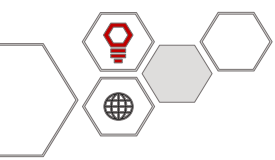
Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасне правове регулювання аграрного сектору України перебуває у стані динамічної трансформації, зумовленої необхідністю гармонізації національних правових інститутів із нормативними стандартами Європейського Союзу. В умовах системних викликів, спричинених як глобальною ринковою нестабільністю, так і безпосередніми наслідками збройної агресії, питання захисту прав суб'єктів господарювання набуває стратегічного значення для забезпечення національної продовольчої безпеки. Дослідження механізмів захисту прав суб'єктів аграрного господарювання вимагає глибокого ретроспективного аналізу, оскільки сучасна система правопорядку в агросфері є результатом тривалої та суперечливої генези земельних відносин.

Еволюція правової думки та законодавства України в період незалежності пройшла шлях від тотальної державної монополії на землю до формування ліберального ринку, що супроводжувалося постійною зміною концептуальних підходів до визначення об'єкта та суб'єкта захисту, зокрема через перехід від сприйняття землі як виключно об'єкта державного управління до її визначення як базового складника приватного капіталу та об'єкта непорушного права власності, що потребує специфічних правових гарантій.

Початковий етап земельної реформи характеризувався декларативним визнанням приватної власності при збереженні колективних форм господарювання. Ключовою проблемою цього періоду став перехід від «права колективної власності» до індивідуального паювання. Паювання земель без їх натурного виділення (сертифікати на право на земельну частку (пай)) створило унікальний для світової практики правовий феномен - «квазівласність». Суб'єкт мав право на частку в умовному гектарі, але не мав титулу на конкретну ділянку. Це заклало підґрунтя для перших масштабних зловживань: відсутності механізмів захисту від волюнтаризму керівництва права колективної власності та маніпуляцій із реєстрами пайовиків, що пізніше трансформувалося у системне рейдерство.

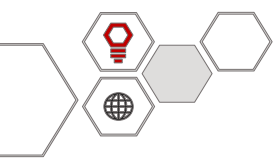
Прийняття Земельного кодексу України у 2001 році та одночасне запровадження мораторію на відчуження земель сільськогосподарського призначення докорінно змінили парадигму захисту прав. Концепція «власника» була штучно обмежена: громадянин мав право володіти та користуватися, але був позбавлений права розпоряджатися активом. Це призвело до домінування орендних відносин як єдиної можливої форми аграрного господарювання. У цей період захист прав зміщується у площину зобов'язального права. Основним об'єктом захисту стає не власність, а право користування (оренда). Саме тут виникли найбільші юридичні помилки. По-перше, власники паїв опинялися у юридичній залежності від великих орендарів. По-друге, відсутність єдиного електронного реєстру до 2013 року дозволяла здійснювати «подвійну оренду», що стало класичним інструментом рейдерських атак. По-третє, фермери, що отримали землю на правах постійного користування у 1990 роках, опинилися поза правовим полем щодо успадкування цих прав, що призвело до численних судових спорів, які тривають донині. Наукова ретроспекція зазначеного періоду свідчить, що інститут мораторію не виконав своєї протекціоністської

функції, а натомість детермінував стан тривалої правової незахищеності власників. Виникнення латентних правових конструкцій (зокрема надтривалого емфітевзису та притворних правочинів щодо міни) стало об'єктивною реакцією ринку на надмірну диспозитивну обмеженість, що суттєво деформувало правозастосовну практику.

Сучасний етап, започаткований Законом № 552-IX, характеризується відновленням повноцінного права власності [2]. Концепція «користувача» трансформується у концепцію «інвестора». Тепер захист прав базується на цифровій прозорості. Впровадження Державного аграрного реєстру та електронних аукціонів усуває людський чинник, який був головним джерелом корупції та рейдерства на попередніх етапах. Разом із тим, наслідки недосконалості попередніх моделей правового регулювання й надалі проявляються у сучасній правозастосовній практиці. Наприклад, проблема нерозподілених та невитребуваних паїв, а також правовий вакуум навколо земель колишніх права колективної власності залишаються зонами ризику. Сучасний захист прав вимагає не лише нових законів, а й завершення інвентаризації того «історичного спадку», який був сформований у 90-х роках. Еволюція земельного законодавства останніх років, зокрема запровадження інституту обігу земель сільськогосподарського призначення відповідно до Закону України № 552-IX, зумовила суттєву трансформацію механізмів захисту майнових прав суб'єктів аграрного господарювання. За таких умов вектор правового захисту зміщується від формального підтвердження права оренди до забезпечення стабільності та безперервності землекористування, гарантування реалізації переважних прав орендаря, а також протидії прихованим механізмам відчуження аграрних активів.

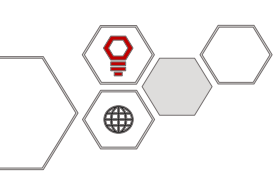
На сьогоднішній день земельні правовідносини в аграрному секторі економіки становлять фундамент господарської автономії суб'єкта, оскільки наявність належним чином оформленого права на земельну ділянку є базовою

передумовою легітимного здійснення сільськогосподарської діяльності. Захист титулів власності та орендних прав у аграрній сфері слід розглядати як публічно-правову гарантію стабільності національної економіки, що вимагає комплексного застосування норм Земельного кодексу України, Цивільного кодексу України, Закону України «Про оренду землі» та релевантної практики Верховного Суду.

У науковому дискурсі захист прав агровиробників у земельних відносинах сьогодні виходить за межі простої превенції правопорушень, трансформуючись у механізм забезпечення титульної впевненості інвестора. Ключовими векторами цього захисту, що потребують детального наукового осмислення, є процесуальна верифікація та захист правомірності орендних прав. У контексті захисту від безпідставного оскарження договорів оренди, особливого значення набуває доктрина «належного урядування» та стабільності цивільного обороту. Захист прав суб'єкта господарювання полягає у недопущенні розірвання договорів за формальними ознаками, якщо сторони фактично виконували умови угоди. Науково обґрунтованим є впровадження механізмів автоматичного поновлення орендних відносин (ст. 126-1 Земельного кодексу України), що нівелює ризики суб'єктивного втручання орендодавця та забезпечує безперервність виробничого процесу [1].

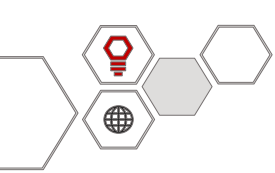
Правовий захист аграрія нерозривно пов'язаний із дотриманням стандартів належного землекористування. Науковий інтерес становить правова кваліфікація «належного використання» земельної ділянки. Захист від звинувачень у погіршенні стану ґрунтів має ґрунтуватися на агрохімічній паспортизації, яка згідно із законодавством України виступає єдиним об'єктивним критерієм оцінки впливу виробничої діяльності на ресурсний потенціал землі. Це створює надійну доказову базу для захисту виробника від необґрунтованих санкцій з боку органів екологічного контролю. Із запуском другого етапу земельної реформи у 2024 році, захист переважного права

орендаря на придбання земельної ділянки (ст. 131 Земельного кодексу України) став стратегічним інтересом агробізнесу. Науково-практична складність полягає у механізмі передачі переважного права юридичним особам та процедурі сповіщення орендаря про намір продажу [1]. Захист в зазначеній ситуації реалізується через імперативний обов'язок нотаріуса перевіряти наявність суб'єкта переважного права, що запобігає «тіньовому» відчуженню активів та забезпечує правомірні очікування агровиробника на консолідацію земельного банку.

В умовах цифровізації судочинства та трансформації адміністративних процедур вектор захисту прав суб'єктів господарювання зміщується у площину інтеграційної взаємодії між Державним земельним кадастром (ДЗК) та Державним реєстром речових прав на нерухоме майно (ДРРП). Науково та практично доцільним є впровадження принципу «єдиного вікна» шляхом створення наскрізної автоматизованої системи верифікації даних. Функціонал такої платформи має передбачати алгоритм миттєвого блокування, який унеможливило б реєстрацію паралельного чи дублюючого права користування на один і той самий об'єкт. Подібний цифровий бар'єр виступає найбільш ефективним превентивним інструментом протидії класичним рейдерським схемам, пов'язаним із штучним створенням ситуацій подвійної оренди земельних ділянок.

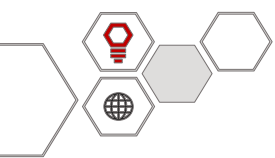
Вагомим чинником модернізації правозастосовної практики у секторі виступає тотальна цифровізація як управлінських, так і безпосередньо виробничих процесів. Інституціоналізацію Державного аграрного реєстру варто інтерпретувати як стратегічний перехід до сервісно-орієнтованої державної політики. У цій моделі захист майнових прав та інтересів виробників реалізується через алгоритмічну прозорість, автоматизовану перевірку відомостей та нівелювання суб'єктивного (людського) чинника під час адміністрування й розподілу фінансових чи матеріальних ресурсів.

Паралельно з цим, нормативна легітимізація та введення в правове поле Закону України «Про аграрні ноти» відкриває принципово нові інструменти для залучення капіталу [3]. Цей крок забезпечує повну цифровізацію боргових зобов'язань, успішно трансформуючи майбутній урожай у ліквідний і захищений фінансовий актив. Безпека таких транзакцій та гарантії повернення інвестицій підкріплюються специфічними механізмами спеціального виконавчого провадження, що мінімізує судові ризики для кредиторів і стимулює сталий розвиток агробізнесу.

Окремого наукового аналізу потребує проблематика аграрної деліктології в умовах правового режиму воєнного стану. Сучасна парадигма захисту прав суб'єктів господарювання трансформується, вона виходить за межі класичних господарських спорів, охоплюючи складні процедури верифікації прямої та опосередкованої шкоди, завданої виробничому потенціалу. Це актуалізує розробку та імплементацію прецизійних методик фіксації збитків від втрати біологічних активів (поголів'я тварин, насаджень) до масштабної деградації ґрунтового покриву внаслідок бойових дій. Своєчасна та процесуально правильна документація таких фактів є фундаментом для майбутньої претензійно-позовної роботи у міжнародних юрисдикційних інстанціях.

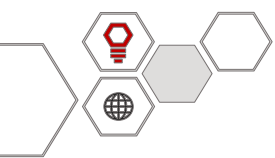
У контексті стратегії поствоєнної реконструкції аграрного сектору, зміст захисту прав розширюється за рахунок інклюзії механізмів компенсаторної юстиції. Даний підхід передбачає не лише оперативне реагування на поточні правопорушення, а й формування доказової бази для відшкодування шкоди, спричиненої екзогенними факторами непереборної сили. Таким чином, захисна функція права в аграрній сфері еволюціонує у багаторівневу систему, що інтегрує нормативну стабільність, цифрову безпеку та інструменти міжнародного інвестиційного захисту. Це створює надійне правове підґрунтя для відновлення активів та зміцнення конкурентоспроможності вітчизняних агровиробників на глобальному ринку. Слід підкреслити, що комплексне

дослідження механізмів захисту прав в аграрній виробничій сфері дозволяє сформулювати концептуальні засади стійкості агропромислового комплексу та визначити вектори подальшого вдосконалення господарського законодавства України в контексті євроінтеграційного поступу.

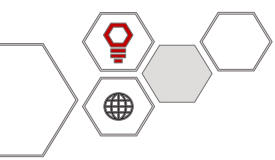
При детальному дослідженні захисту прав суб'єктів господарювання важливо враховувати галузеву диференціацію ризиків. Якщо у промисловому виробництві правовий акцент традиційно зосереджується на захисті прав інтелектуальної власності (патентування технологій, торговельні марки), то в аграрній сфері домінує дуалістична модель захисту. Вона поєднує в собі земельно-майнову складову (захист прав на землю як основний та незамінний засіб виробництва), так екологічно-регуляторну складову (дотримання стандартів природокористування та безпечності харчової продукції). Специфіка аграрного виробництва зумовлює те, що об'єкти захисту тут мають біологічну природу, що потребує особливих правових інструментів. На відміну від промислових патентів, регулювання яких в Європейському Союзі здійснюється Директивою 2004/48/ЄС, захист прав у сільському господарстві все більше орієнтується на захист прав на сорти рослин та географічні зазначення [6]. Імплементация європейських стандартів захисту інтелектуальної власності в агровиробництво дозволяє вітчизняним суб'єктам не лише запобігати фальсифікації продукції, а й підвищувати власну конкурентоспроможність на зовнішніх ринках.

На сьогоднішній день розбудова правових засад захисту аграрного підприємництва є пріоритетним завданням державної стратегії, оскільки забезпечує адаптивність бізнесу до динамічних змін зовнішнього середовища. Наявність дієвих правових механізмів, що враховують унікальний характер аграрних активів, стає запорукою соціального прогресу та сталого економічного зростання аграрних регіонів України в умовах глобальних трансформацій. Особливе місце у системі захисту прав суб'єктів

господарювання посідає регулювання земельних правовідносин, які в аграрному секторі виступають базисом виробничого циклу. Європейський досвід, втілений у Загальній сільськогосподарській політиці (ЗСП/САР), демонструє модель, де правові гарантії для фермерів інтегровані у систему стимулювання сталого розвитку та екологічної безпеки [5]. Для України адаптація подібних механізмів є критично необхідною, особливо в умовах розгортання ринку земель сільськогосподарського призначення. Складність процедур реалізації та захисту права власності на землю на сучасному етапі створює латентні правові ризики, що безпосередньо корелюють із динамікою інвестиційних процесів у галузі.

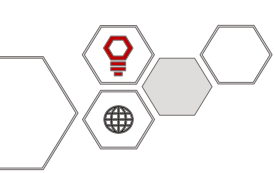
Досліджуючи аграрну сферу крізь призму супутніх послуг та торговельних операцій, слід звернути увагу на трансформацію інституту відповідальності та захисту прав споживачів. У праві Європейського Союзу цей аспект деталізовано у Директиві 2011/83/ЄС, яка встановлює жорсткі імперативні вимоги щодо інформаційної прозорості та правової захищеності сторін контракту [7]. В українських реаліях, попри наявність відповідної нормативної бази, ефективність захисту прав суб'єктів у сфері агропослуг часто нівелюється обмеженістю ресурсів контролюючих органів та недостатнім рівнем правової обізнаності учасників ринку. Не менш важливим сегментом захисту є мінімізація ризиків у сфері агроторгівлі, що охоплює контрактне право, митне регулювання та антимонопольний контроль. Європейський підхід до забезпечення добросовісної конкуренції, закріплений у Регламенті (ЄС) № 1/2003, спрямований на жорстке припинення антиконкурентних практик та зловживань домінуючим становищем [8]. Для вітчизняного агропромислового комплексу, де спостерігаються процеси концентрації капіталу, посилення інституційної спроможності Антимонопольного комітету України є запорукою захисту малих та середніх виробників від дискримінаційних умов доступу до ринків збуту та інфраструктури. Слід

підкреслити, що інтеграція європейських стандартів у вітчизняне законодавство має відбуватися не шляхом механічного запозичення норм, а через створення комплексної системи захисту, що враховує специфіку українського агроланшафту. Це дозволить конвертувати правові ризики у конкурентні переваги, забезпечивши стабільність виробничих процесів та правову впевненість суб'єктів господарювання.

Забезпечення конкурентоспроможності аграрного виробництва у довгостроковій перспективі неможливе без належної інституціоналізації захисту інтелектуального капіталу. Як вже зазначалось, якщо у загальній промисловості патентний захист традиційно стосується механічних винаходів, то в агросекторі він трансформується у захист інноваційних біотехнологій, цифрових алгоритмів точного землеробства та унікальних селекційних досягнень. Надання суб'єкту господарювання ексклюзивного права на використання інновації протягом встановленого терміну є ключовим стимулом для інвестування у наукові розробки, оскільки гарантує повернення капіталу та захист від недобросовісної апропріації ідей конкурентами. Специфіка правових викликів у цій сфері зумовлена складністю регуляторного середовища, яке динамічно змінюється під впливом політико-економічних чинників.

Ефективний механізм захисту в аграрному виробництві має бути комплексним і поєднувати в собі: юридичну презумпцію правомірності (чітку фіксацію авторських прав та торговельних марок на етапі розробки продукту) та адміністративну оперативність (застосування механізмів швидкого реагування на факти контрафакції насіння, засобів захисту рослин чи порушення патентної чистоти технологій). Важливо констатувати, що адміністративні способи захисту в агросфері часто виявляються ефективнішими за тривалі судові процедури, особливо коли йдеться про

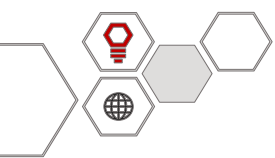

припинення правопорушень у критичні періоди посівних чи збиральних кампаній.

Висновок. Слід зазначити, що хоча національне законодавство вже містить базові інструменти захисту, його подальша модернізація має бути спрямована на гармонізацію з правовими стандартами Європейського Союзу у сфері охорони сортів рослин та географічних зазначень. Підвищення правової обізнаності агропідприємців у поєднанні з прозорістю діяльності регуляторних органів дозволить створити сприятливе середовище для інноваційного оновлення галузі, що є безальтернативним шляхом до економічного процвітання України як високотехнологічної аграрної держави. У ході дослідження обґрунтовано необхідність удосконалення правових та інституційних механізмів захисту прав суб'єктів аграрного підприємництва шляхом гармонізації національного законодавства із європейськими стандартами, забезпечення прозорості господарської діяльності, підвищення ефективності державної підтримки та вдосконалення механізмів регулювання земельних відносин. Визначено, що комплексний підхід до правового забезпечення аграрної сфери сприятиме підвищенню конкурентоспроможності аграрного сектору, зміцненню інвестиційної привабливості та забезпеченню економічної безпеки держави. Формування сучасної системи захисту прав суб'єктів аграрного підприємництва має ґрунтуватися на поєднанні ефективного державного регулювання, інституційної підтримки та адаптації до європейських правових стандартів, що є необхідною умовою сталого розвитку аграрної сфери України в умовах сучасних соціально-економічних трансформацій.

Список використаних джерел

1. Земельний кодекс України : Закон України від 25.10.2001 № 2768-III.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення : Закон України від 31.03.2020 № 552-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/552-IX#Text>
3. Про аграрні ноти : Закон України від 22.02.2024 № 3586-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3586-20#Text>
4. Про оренду землі : Закон України від 06.10.1998 № 161-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161-14#Text>
5. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2030 року. Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua>
6. Council Regulation (EC) No 2004/48/EC on the enforcement of intellectual property rights. URL: <https://eur-lex.europa.eu>
7. Directive 2011/83/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2011 on consumer rights. URL: <https://eur-lex.europa.eu>
8. Regulation (EC) No 1782/2003 establishing common rules for direct support schemes under the common agricultural policy. URL: <https://eur-lex.europa.eu>